

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№1 (111)
СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ
2025 р.
Заснована
у 2006 році
Розповсюджується
безкоштовно

РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ КБЗ ЗА 2024 РІК

27 січня у залі засідань відбулася нарада за участі всіх керівників структурних підрозділів та служби державної охорони природоохоронних науково-дослідних відділень, на якій було заслухано звіт директора КБЗ. Тому далі про виконану роботу у 2024 році.

У минулому році було підготовлено п'ятирічний план заходів Карпатського біосферного заповідника на 2024–2028 рр. який затверджено Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (https://merg.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/10/Strategichnyj_plan_24.10.2024_zatverdzenyj-Ministrom.pdf), підготовлено та надіслано до Міндовкілля України звіт про виконання п'ятирічного плану заходів на 2019–2023 рр. по Проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів. Також було проведено ряд важливих заходів по завершенню виконання Указів Президента України № 25 від 14.01.2010 та № 5 від 02.01.2022 «Про розширення (зміну меж) території Карпатського біосферного заповідника».

Науково-дослідна робота

Упродовж звітного періоду працівники підрозділів працювали над підготовкою чергового 47 тому Літопису природи Карпатського біосферного заповідника за 2023 р. Також велися роботи зі збору наукової інформації, яка лягла в основу наступного тому. Зокрема, організовано моніторинг абіотичних явищ, продовжено вивчення структури та динаміки основних типів екосистем, проведено зимові та літні обліки основних таксономічних груп тварин та спостереження за їх міграцією й фенологією, забезпечено виконання робіт із наповнення електронних баз даних щодо

ЗВІТИ

основних компонентів біоти й абіоти території біосферного заповідника, а також основних типів антропогенних впливів.

Отже, було видано 47-й том Літопису природи Карпатського біосферного заповідника. Проведено засідання Міжнародного круглого столу «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї». За минулий рік підготовлено та подано до Міндовкілля України матеріали про облік пралісів, квазіпралісів і природних лісів на території Карпатського біосферного заповідника.

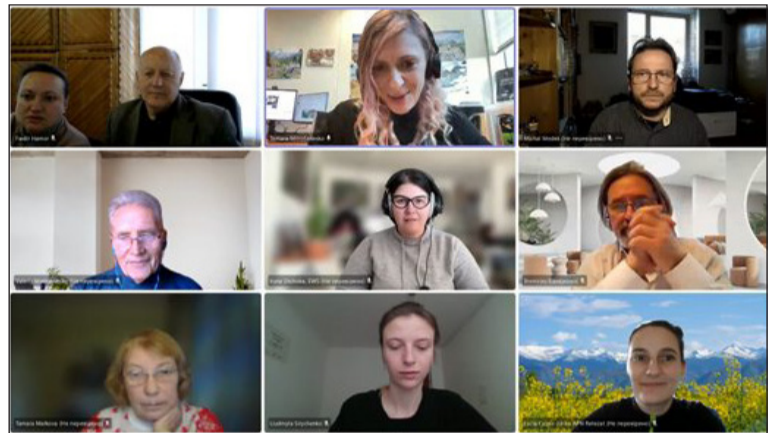
Також Карпатський біосферний заповідник з робочим візитом відвідала делегація Міжнародного європейського фонду природної спадщини «EuroNatur» (Німеч-

чина). У рамках візиту відбулась урочиста церемонія вручення Федору Гамору премії EuroNatur, якої він був удостоєний у 2022 році.

Минулого року національний експерт Комітету Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО, заступник начальника відділу НДР та міжнародної співпраці Карпатського біосферного заповідника, В.Ф. Покин'єрєда упродовж звітного періоду здійснював оцінку номінаційних досьє потенційних природних об'єктів Всесвітньої Спадщини та опрацьовував інші документи за дорученням Міндовкілля. Також минулоріч забезпечено подальше удосконалення картографічної основи для проведення моніторингу за явищами природи з використанням патрульно-моніторингової системи SMART. Проводилося редагування цифрових шарів з даними щодо кварталів та виділів для новоприєднаних територій з можливістю подальшого друку різних картографічних матеріалів. Карпатським біосферним заповідником спільно з Творчою асоціацією «Corona Carpatica» організовано вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» у еколого-освітньому центрі «Центр Європи».

За 2024 рік було підготовлено та подано до друку 10 наукових статей. Вийшли друком 92 наукові публікації. Працівниками наукових підрозділів взято участь у ряді конференцій та семінарах у тому числі міжнародних. Також проведено 5 засідань Науково-технічної ради (НТР) Карпатського біосферного заповідника.

на 2-ій стор.

КОНФЕРЕНЦІЯ ОНЛАЙН

30 січня 2025 року заступник директора Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор та Ірина Йонаш, начальниця відділу наукових основ сталого розвитку, розробки та впровадження грантових проектів біосферного заповідника, взяли участь в онлайн зустрічі експертної мережі Карпатської конвенції «Освіта для сталого розвитку».

На зібранні розглянуто деякі підсумки роботи Секретаріату Карпатської конвенції із реалізації проектів у цьому напрямку в 2024 році та плани на 2025 рік. Ішлося, про залучення молоді та молодих дослідників до проектів у рамках Форуму Європейської економічної комісії ООН для освіти та сталого розвитку. Презентовано підсумки Освітнього фестивалю «Кроки вперед – нові підходи до освіти для сталого розвитку у Карпатах», який пройшов у листопаді 2024 року у словацькому місті Кошіце, залучення молоді Європейського товариства дикої природи до цих процесів, питання поєднання збереження біорізноманіття, скотарства та культурної спадщини через освіту для сталого розвитку тощо.

Особливо актуальними були й доповіді Валерія Михайленка, доцента Київського національного університету імені Тараса Шевченка щодо реалізації проектів із переходу до екотуризму на природоохоронних територіях через

інтерпретацію спадщини та директора Угорської асоціації промислових екологів Гарі Ханко із проблем очищення від забруднення річки Тиса.

В ході дискусії Федір Гамор аргументовано запропонував Валерію Михайленку та Гарі Ханку розглянути можливість долучення Карпатського біосферного заповідника до реалізації цих важливих проектів. Ідею цю підтримали та погодились з нею.

Оголошено план заходів Секретаріату Конвенції на 2025 рік. Серед іншого передбачено проведення у вересні цього року в Братиславі (Словацьчина), міжнародної конференції на тему «Наука для Карпат».

На зустрічі, Федір Гамор також проінформував учасників, про підсумки Міжнародного «круглого столу» на тему «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї» (м. Рахів, 3 жовтня 2024 р.), який проведено з нагоди 25-річчя схвалення на Міжнародній конференції «Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку» (13-15 жовтня 1998 р., м. Рахів), ініціативи адміністрації Карпатського біосферного заповідника щодо розробки та прийняття Карпатської конвенції.

Федір ГАМОР,
заступник директора КБЗ,
д.б.н., професор.

ОНЛАЙН-ВИСТУП НА КОМІТЕТСЬКИХ СЛУХАННЯХ

Підвищення рівня оплати праці працівників заповідників та національних природних парків, за рішенням комітетських слухань у Верховній Раді України, є невідкладним завданням Кабінету Міністрів України.

В онлайн-виступі на Комітетських слуханнях у Верховній Раді України, на яких 24 жовтня 2024 року, обговорено актуальні питання вдосконалення правових засад функціонування ефективної системи природоохоронних територій та об'єктів як основи для збереження і відновлення біорізноманіття, заступник директора

Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор, запропонував вжити невідкладних заходів щодо вдосконалення державного управління природно-заповідним фондом України (<https://www.youtube.com/watch?v=j7c--heh8Mo>; https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2737283379806603&id=100005749037341).

І дуже приємно, що у Рекомендаціях Комітетських слухань враховано основні наші пропозиції з цього приводу (<https://komekolog.rada.gov.ua/uploads/documents/38015.pdf>).

Так у преамбулі відмічено, «що не дивлячись на законодавчу базу та значну кількість нормативно-правових актів у сфері охорони біорізноманіття та розбудови природно-заповідного фонду, природно-заповідний фонд та збереження біорізноманіття так і не стали пріоритетами державної політики України».

А Кабінету Міністрів України рекомендовано розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти, зокрема, щодо «...збереження об'єктів природної спадщини, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», а також «Створити окремих центральний орган виконавчої влади для забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та використання природно-заповідного фонду, екологічної та Смарагдової мережі, збереження біорізноманіття» та «Вжити невідкладних заходів щодо підвищення рівня оплати праці працівників установ природно-заповідного фонду та їх матеріально-технічного забезпечення».

Федір ГАМОР.

«ЕКОЛОГІЧНІ ЗУСТРІЧІ»

Як ми вже писали раніше, КБЗ є асоційованим партнером міжнародного проекту Transformational Learning Network for Resilience – Enabling Ukrainian higher education to ensure a sustainable and robust reconstruction of (post-war) Ukraine (Трансформаційна навчальна мережа для забезпечення стійкості та надійної реконструкції (післявоєнної) України TransLearnN, NA DAAD:2023-1-DE01-K220-NED, програми фінансування «Erasmus+KA220-NED-Партнерства у сфері вищої освіти») (<https://translearnn.ztu.edu.ua/>, <https://www.facebook.com/TransLearnN>).

Основною метою проекту є налагодження спілкування і співпраці між навчальними та науковими інституціями, природоохоронними установами та місцевими громадами, зокрема передбачається формування комунікаційної мережі для об'єднання різних зацікавлених сторін для співпраці та

спільного напрацювання рішень, які дозволять подолати ідентифіковані проблеми, а також надати відповіді вищим навчальним закладам щодо потреб в підготовці кваліфікованих спеціалістів для фахового повоєнного відновлення України в різних сферах. Кожен може взяти від партнерства те, що захоче взяти, а найголовніше – нові зв'язки, знання і партнерства для співпраці.

За минулий рік стало зрозумілим, що загальною потребою є знання та вивчення досвіду. Тому і було вирішено створити онлайн-клуб «Екологічні зустрічі», де планується регулярно запрошувати науковців або практиків поділитися своїми знаннями та досвідом на різну тематику. І вчора, 21 січня 2025 року, відбулася перша онлайн зустріч у форматі новоствореного онлайн-клубу. Було проведено онлайн-лекцію на тему

на 2-ій стор.

РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ КБЗ ЗА 2024 РІК

на 1-ій стор.

Міжнародна співпраця

Працівники наукових підрозділів взяли участь у реалізації таких міжнародних проєктів: Лайф+Прогноз «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги», ForestConnect «На шляху до кліматично розумної зв'язності лісів для великих хижих ссавців у Балкано-Карпатському регіоні» та «Трансформаційна навчальна мережа для забезпечення стійкості та надійної реконструкції (післявоєнної) України».

До того ж продовжувалася співпраця заповідника з німецьким проєктом SNPA та Франкфуртським зоологічним товариством, за кошти яких на центральній садибі Заповідника проводились роботи з реконструкції і капітального ремонту 2-х адміністративних будівель та музею екології гір і надано технічну допомогу на близько 5 млн гривень.

Продовжувалася співпраця з міжнародною природоохоронною організацією Global Conservation (США), яка ставить за мету подальше розгортання патрульної моніторингової системи SMART для потреб охорони і моніторингу на території Карпатського біосферного заповідника. За кошти організації придано 2 мотоцикли, 30 смартфонів, 3 планшети, 4 павербанки і 20 фотоапаратів на загальну суму близько 1 млн гривень.

Спільно з ГО «Дунайсько-Карпатська програма» здійснювалася реалізація проєкту «Врятуй Долину нарцисів» за підтримки ЕОСА (European Outdoor Conservation Association) та ORTOVOX та у рамках програми Open Rivers Programme реалізовано міжнародний проєкт «Знесення (демонтаж) річкових дамб водозбірних басейнів Тиси та відновлення заплави для особливо цінних територій (Україна)».

Наші видання

За 2024 рік видано 6 випусків екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника», всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати». Здійснено комплексну редакційно-видавничу підготовку до друку номера періодичного наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України». Видано Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Роль біосферних заповідників (резерватів) та інших природоохоронних територій для реалізації в Україні стратегії сталого розвитку» та «Збірник наукових матеріалів та рекомендацій із питань вдосконалення діяльності установ природно-заповідного фонду в Карпатському регіоні».

Охорона

Працівниками служби державної охорони було забезпечено збереження цінних природних комплексів на всій території Заповідника, також належну охорону об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

За минулий рік забезпечено протипожежний захист лісів та вжито заходи по локалізації загорянь та інших надзвичайних ситуацій. За 2024 рік здійснено аналіз роботи служби заповідного охорони в системі SMART, здійснено 4223 патрулі протяжністю 81 тисяча км, на які витрачено 45 тисяч годин. Було відмічено патрулями 11,5 спостережень в т.ч. 3280 рослин і 2674 тварин. За минулий рік проведено 642 рейди (перевірки), виявлено 108 порушень заповідного режиму. Також було видано 104 прописи, складено 4 протоколи про адміністративне правопорушення. Було направлено 4 акти щодо самовільних рубок до правоохоронних органів, обсяг нанесеної шкоди становить 2629,9 тисяч гривень.

Встановлено 46 шлагбаумів, 54 аншлаги, 187 інформаційних знаків, 100 охоронних знаків та проведено ремонт та утримання доріг, автодорожніх мостів та гірських стежок. Всі працівники служби державної охорони Заповідника пройшли навчання та підвищили свою кваліфікацію в Державній екологічній академії післядипломної освіти та управління Міндовкілля України.

Екологічна освіта

Щодо еколого-освітньої роботи, то упродовж року було проведено 80 еколого-освітніх заходів, 39 безоплатних інформаційних екскурсій Музеєм екології гір, 4 екскурсії екологічною стежкою «Поважай природу», 5 екскурсій заповідною Долиною нарцисів, 22 екскурсії еколого-освітнім центром «Центр Європи», 12 екскурсій форелевим господарством, 6 екскурсій Кевелівським, Чорногірським та Широколужанським ПНДВ-відділеннями для понад 1500 школярів (близько 1000 з них – відвідали центральну садибу установи) різного віку закладів освіти Рахівської, Богданської, Велькобичківської та Хустської ОТГ, а також з Київської, Луганської та інших областей та близько 100 студентів вузів Закарпаття, Полтавської області та ін.

За 2024 рік до еколого-освітніх заходів залучено понад 3000 тисячі учасників. Впродовж звітного року Музей екології гір відвідало 2410 осіб. У липні проведено екскурсії для учасників бойових дій та їх сімей (близько 110 осіб).

Щодо еколого-освітнього центру «Центр Європи», то його відвідало 543 особи. Під час цвітіння Долини нарцисів масив загалом відвідали 3624 особи.

Серед пільгових безкоштовних відвідувань (загалом 445 осіб) 142 відвідувачі скористалися пільгою для учасників бойових дій, інші – місцеві школярі.

Також на всеукраїнських телеканалах «СТБ» «Інтер», «Рада», «24», регіональних «Закарпатська ТРК», «Тиса», «М-студіо», «РТК-Хуст» вийшло 7 сюжетів. На сторінці заповідника у соціальній мережі Фейсбук було розміщено понад 160 публікацій.

Рекреація

Протягом 2024 року обліковано 17 049 відвідувачів (туристів), промарковано та відновлено 38,8 км туристичних маршрутів. Також встановлено та відремонтовано 85 інформаційних знаків, створено та відновлено 47 місць для відпочинку, створено та відремонтовано 40 джерел. Було встановлено та відремонтовано 30 передніх містків.

У звітному році розпочато облаштування нового маршруту «Кам'яним потоком» у Рахів-Берлібаському ПНДВ (Рахівський район). Значної уваги в поточному році приділялося роботі на новоприсланих територіях, які включені до складу заповідника на початку 2024 року.

Змакетовано інформаційні щити для новостворених ПНДВ – Груниківського та Верхньотересвянського. Макети здані до ФЗТ для погодження та друку. Також встановлено 12 вітальних стел біля популярних об'єктів та маршрутів.

Співпраця з громадами

Підготовлено та подано кілька проєктних ідей до Стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року в рамках проведення Закарпатською ОВА конкурсу збору ідей проєктів до Плану заходів з реалізації Стратегії у 2024-2027 рр. У напрямку співпраці з територіальними громадами продовжилися напрацювання Програм соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах території природно-заповідного фонду. Забезпечено дворогощарства, що розташовані в зоні діяльності Заповідника, паливними дровами, надавалися дозволи для сінокосіння та ведення полювничого господарства. Проведено чергове засідання Координаційної ради заповідника. До семи територіальних громад сплачено земельного податку, податку з фізичних осіб та рентної плати за використання лісових ресурсів на загальну суму – 109 млн 252 тисяч гривень.

Незважаючи, на важкий 2024 рік через повномасштабне вторгнення росії на територію України, працівниками Карпатського біосферного заповідника в усіх напрямках діяльності належним чином виконано доведені завдання і планові показники.

Дякуємо за рік роботи!
Микола РИБАК, директор КБЗ, заслужений природоохоронець України.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Юні таланти малої академії наук України, моніторять екологічні процеси в Карпатському біосферному заповіднику, за допомогою сучасних технологій дистанційного зондування землі.

У рамках науково-технічної співпраці Карпатського біосферного заповідника із Закарпатським територіальним відділенням Малої академії наук України (м. Чоп) та Київським національним університетом будівництва та архітектури (КНУБА), під керівництвом доктора філософії з геодезії та землестрою, доцента кафедри геоінформатики та фотограмметрії КНУБА Данила Кінь, керівника гуртка «Дистанційне зондування» Руслани Бобонич та провідного інженера відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці Карпатського біосферного заповідника Ірини Ковбаснюк, учні 10 класів Чопського ліцею Олександр Горват та Бокошського ліцею Максим Пазима, виконали і подали на конкурс учнівських наукових робіт до Секції геоінформаційні системи та дистанційного зондування Землі відділення наук про Землю Національної академії наук України, оригінальні науково-дослідницькі роботи на тему «Дослідження зміни верхньої межі лісу Чорногірського масиву» й «Дослідження антропогенного впливу людини на екосистему Закарпатської області».

Новизна цих робіт полягає у використанні сучасних технологій для моніторингу змін верхньої межі лісу та хімічних і фізичних характеристик екосистем.

Розроблені учнями застосунки на платформі Google Earth Engine дозволяють фіксувати та аналізувати зміни верхньої межі лісу, стан антропогенного впливу людини на екосистему за показниками вмісту NO², SO⁴, SO², CO, температури повітря й вологості ґрунту тощо.

Запропонована методика дає можливість отримати, із застосуванням великого масиву супутникових даних, комплексну картину змін верхньої межі лісу у Карпатах та стану забруднення навколишнього середовища в умовах кліматичних змін й впливу антропогенних факторів на природні екосистеми.

Федір ГАМОР.

«ЕКОЛОГІЧНІ ЗУСТРІЧІ»

на 1-ій стор.

«Екосистемні послуги: класифікація, оцінювання, монетизація, де своїми напрацюваннями ділилася Шпаківська Ірина, еколог, кандидат біологічних наук, завідувач відділу екосистемології Інституту екології Карпат НАН України.

Під час лекції було розглянуто поняття «екосистемні послуги» (ЕП), його визначення та історію формування, основну термінологію, класифікацію та опис ЕП. Також було представлено різні методи для оцінки ЕП з використанням різноманітних методик та інструментів, в тому числі й з використанням штучного інтелекту та різноманітні приклади. Також було озвучено українські аспекти та напрацювання в цьому напрямку.

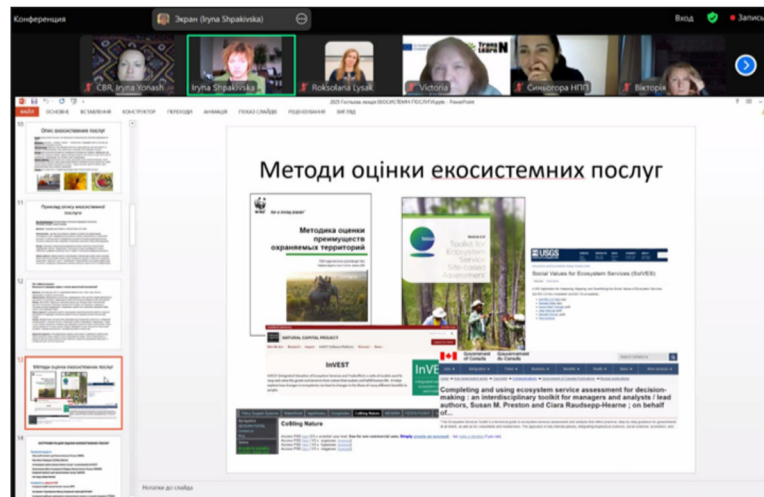
Дана тема є дуже цікавою та надзвичайно актуальною, адже зазвичай над цим питанням люди не замислюються. Екосистемні послуги (ЕП) – це вигоди, які отримує людина (людство) від функціонування екосистем за природними законами. Слід розуміти, що «безкоштовної природи» не буває, і навіть якщо ви не часто ходите на природу, ви щодня отримуєте від неї очевидні вигоди та «послуги», просто через те, що вони «безкоштовні» мало хто їх цінує. Тому знання про екосис-

темні послуги необхідні, щоб люди розуміли, наскільки важливим у їхньому житті є збереження біорізноманіття й підтримання природних процесів у довкіллі. А дослідження екосистемних послуг важливе для ухвалення рішень, що можуть вплинути на природні екосистеми. І нарешті, монетизація (оцінка у грошовому еквіваленті) екосистемних послуг потрібна для того, щоб оцінити масштаби втрат, які ми переживаємо, втрачаючи екосистеми й види.

В Україні робота над цим питанням триває і вже обговорено пропозицію щодо розроблення Концепції державної політики у сфері екосистемних послуг і відповідного законодавства та є напрацювання щодо Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері управління екосистемними послугами. Тому вже найближчим часом слід очікувати зміни у ставленні до цього питання в державному рівні, а отже і в повсякденному житті.

Це була тільки перша, але дуже цікава зустріч в рамках онлайн-клубу, і ми з нетерпінням чекаємо наступних важливих та пізнавальних тем.

Ірина ЙОНАШ, начальниця відділу сталого розвитку, підготовки та реалізації грантових проєктів.

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ

2 лютого світ відзначає Всесвітній день водно-болотних угідь. До цієї екологічної ініціативи долучилися і школярі Рахівської та Хустської територіальних громад. Протягом кількох днів у різних навчальних закладах проходили пізнавальні заняття, під час яких учні дізнавалися про значення водно-болотних екосистем, знайомилися з їхніми мешканцями та брали участь у цікавих інтерактивних завданнях.

Захід об'єднав учнів з різних населених пунктів. Найбільше школярів зібралось у Костилівському ЗЗСО I-III ст., де екологічне заняття відвідали п'ятикласники, шестикласники та семикласники. У Діловецькому ЗЗСО I-III ст. до заходу долучилися учні 5 класу, а в Рахівському ЗЗСО I-III ст. №2 п'ятикласники з великою цікавістю відкривали для себе світ водно-болотних угідь. Не залишилася осторонь і Кірешська початкова школа Хустської громади – тут молодші школярі дізналися ба-

гато нового про Долину нарцисів як екосистему під захистом Рамсарської конвенції.

На заняттях школярі дізналися про унікальність водно-болотних угідь та їхню роль у природі, відгадували загадки про болота та їхніх мешканців та переглянули презентацію про болотні екосистеми Карпатського біосферного заповідника. Також виготовляли паперових жабок та змагалися у грі «Чия жабка найспритніша». Діти також брали участь в екологічних іграх та вікторинах і відгадували загадки та кросворди.

Загалом у заходах взяла участь 104 школярі, які не лише слухали, а й активно долучалися до обговорень, ігор та практичних завдань, усвідомлюючи важливість збереження природного балансу. Водно-болотні угіддя – це справжня скарбниця природи, і їхнє збереження залежить від кожного з нас!

Аліна ТОМЕНЮК, провідний фахівець з екоосвіти.

ДЖИПІНГ ЗАБОРОНЕНО!

8 січня Верховна Рада України схвалила у другому читанні проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» щодо забезпечення збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду» (реєстр. № 11024), повідомляє Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Народні депутати віддали 246 голосів «За».

Згідно із законом, їздити за межами доріг загального призначення, на території природно-заповідного фонду на квадроциклах, мотоциклах, багі та позашляховиках заборонено.

«Заборона «джипінгу» – без перебільшення нова сторінка нашого природоохоронного менеджменту. Шлях до прийняття цього закону офіційно стартував після запуску петиції «Про врегулювання джипінгу в Україні» у вересні 2022 року. І сьогодні закон прийнято в цілому», – зазначили в Міндовкілля.

«Джипінг» на заповідних територіях забруднює ґрунти, знищує рослинний світ, шкодить диким тваринам. І сьогодні прийняття цього закону є важливим кроком до європейських традицій управління природоохоронними територіями. Пересування на транспортних засобах частково залишиться лише для виконання службових обов'язків працівниками природоохоронних установ, правоохоронними органами та іншими службами. Якщо вам запропонують помилуватися краєвидами національного природного парку і використати для проїзду по природній території квадроцикл, знайте, що це незаконно. Закон про заборону «джипінгу» пройшов шлях довжиною понад 2 роки, має схвалення суспільства та підтриманий природоохоронними організаціями. Дякую всім причетним до прийняття цього рішення», – наголосила Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України Світлана Гринчук.

ЩИРІ СПІВЧУТТЯ

Висловлюємо щирі співчуття з приводу непоправної втрати батька, нашій колезі – Галині Юркуц, робітницю з благоустрою сектору господарського забезпечення, усім близьким та родичам померлого. Василь Михайлович працював у Карпатському біосферному заповіднику на різних посадах, зокрема з 2000 по 2003 року водієм транспортно-енергетичної дільниці. А у 2019 році працював на посаді сторожа. Завершив свою роботу у Карпатському біосферному заповіднику у 2019 році.

Добрий спомин та світла пам'ять назавжди залишиться у серцях рідних та близьких. Спочивайте з Богом. Вічна пам'ять.

ЕКОЛОГІЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДІТЬМИ

Всесвітній день екологічної освіти є важливим заходом для підвищення обізнаності про необхідність охорони навколишнього середовища та важливість знань про природу, яка нас оточує.

Зазвичай його відзначають проведенням різноманітних заходів з дітьми та молоддю. Наші екопросвітники також пішли второваним шляхом.

У Кірешському дитячому садочку (Хустський район) з дошкільнятами проведено екологічне заняття «Пухнасті звірята». Мета заняття – розширити кругозір дітей, надаючи їм знання про тварин.

Все заняття пройшло в ігровій формі. На занятті дошкільнята розширювали свої знання про фауну рідного краю, запам'ятовували назви тварин та зовнішній вигляд. Для дітей виявилися дуже цікавими ігри: знайди дві однакові тваринки; знайди відповідну наклейку (зображення тваринки треба було наклеїти на ігрове поле) та «Подорожуй Карпатами».

У селі Велика Уголька школярі завершують зимові канікули у своїх домівах. Але це не стало на заваді відзначення такого важливого свята для збереження природи Карпат – заняття проведено з діточками,

які відвідують церковну школу при Свято-Миколаївському скиті. Монахи люб'язно дозволили використати для заняття приміщення Трапезної. А діти натхненно малювали невеличкі екоплатки із закликами берегти рідну природу.

Вікторія БУНДЗЯК.

ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА

Днями, Музей екології гір Карпатського біосферного заповідника відвідала група українських дітей, які навчаються в українсько-угорській школі в Будапешті.

Діти з різних областей України – Харківської, Дніпровської, Донецької, Луганської та інших, які

ЗАДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ДУХОВНИХ СИЛ

вимушено, внаслідок воєнних дій, залишили свої рідні оселі та опинилися за межами рідної країни.

Наш Музей та дендропарк стали складовою обширної програми відпочинку, організованої для них Закарпатською ОВА в пе-

ріод зимових канікул. Загалом на Закарпатті вони провели п'ять пізнавальних та веселих днів, з насиченою екскурсійною програмою.

Під час відвідин музею діти дізналися багато цікавого про природу Карпат, букові праліси, найбільшу карстову печеру Карпат «Дружба», унікальну Долину нарцисів. Також познайомилися з історичною бувальщиною з життя вівчарів, лісорубів та бокорашів. А ще, грали на трембіті, познайомилися з Різдвяними традиціями Рахівщини, розважалися та багато посміхалися! Тож, слід визнати, що природоохоронні території, зокрема Карпатський біосферний заповідник, відіграє важливу роль у психологічному та фізичному відновленні дітей, які постраждали внаслідок російсько-української війни.

Сподіваємося, що наш Музей залишив приємні спогади та емоції у дітей.

До наступних зустрічей!

Наталія КАЛЬБА, провідний фахівець відділу ЕОР та ЗГ.

УЧАСТЬ У ПОЧАТКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Як годиться, на початку конференції прозвучали слова вітань від організаторів конференції – керівництва ГО «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини», а також добрі слова побажань успішної реалізації кроків проекту від учасників зібрання.

Марія Ковалів та Володимир Бурденюк познайомили з досягненнями у діяльності ГО «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини» і зокрема з реалізацією проекту «Карпатський культурний шлях». В його рамках створено трансграничний туристичний культурний шлях, який об'єднав заклади та об'єкти культури, Всесвітньої спадщини сусідніх країн Карпатського регіону Європи – України та Румунії. Значним ресурсом для створення та розвитку Карпатського культурного шляху виступає також нематеріальна культурна спадщина. Карпатський культурний шлях пропонує відвідати 12 об'єктів матеріальної, нематеріальної та природної Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. До речі, природна спадщина людства представлена на цьому туристичному шляху єдиним об'єктом – «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», в якому, як ви вже знаєте, найбільшими компонентними частинами виступають саме ділянки букових та мішаних пралісів Карпатського біосферного заповідника. Цей уні-

кальний туристичний шлях пропонує відвідати також Музей екології гір та історії природоохоронного шляху в Українських Карпатах, розташований на центральній садибі нашої установи.

У результаті співпраці з громадською організацією «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ)» у партнерстві з Центром розвитку малого та середнього бізнесу Марамурського повіту (Румунія) та Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу в рамках Програми трансграничного співробітництва Європейського інструменту сусідства Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020 у вересні 2023 року була надана ін-

формаційна панель для Музею екології гір. Тут зібрана інформація про всі унікальні об'єкти, споруди, музеї, що створюють опорні пункти Карпатського культурного шляху. На зібранні обговорили не тільки досягнення попередніх років, але й плани на майбутнє – заходи, що передбачені новим масштабним проектом «Покращення візуалізації спільної культурної спадщини через Карпатський культурний шлях».

Карпатський біосферний заповідник готовий зустрічати мандрівників Карпатського туристичного шляху! Не сиди вдома, мандруй і вивчай спадщину Карпат!

Вікторія БУНДЗЯК, начальниця відділу ЕОР та ЗГ.

Вітаємо!

Іменини відзначили у Карпатському біосферному заповіднику у січні-лютому:

Іван Юрійович МАРІЧ – провідний фахівець відділу наукових основ сталого розвитку, підготовки та реалізації грантових проєктів;
Наталія Василівна БЕНЦА – прибиральниця службових приміщень Угольського ПНДВ;
Іван Іванович МОЙСЮК – майстер з охорони природи Кевелівського ПНДВ;
Роман Антонович КУЗЬМІНСЬКИЙ – начальник відділу ДОПЗФ, в.о. заступника директора – головний природознавець;
Петро Петрович ПОКОВБА – інспектор з охорони ПЗФ 1 категорії Широколужанського ПНДВ;
Іван Іванович САГАН – начальник Кісвлянського ПНДВ;
Василь Михайлович РОСОХА – інспектор з охорони ПЗФ 1 категорії Угольського ПНДВ;
Василь Михайлович НЕБЕЛА – інспектор з охорони ПЗФ 1 категорії Кузійського ПНДВ

З днем народження Вас вітаємо щиро!
Добра бажаємо, радості і миру,
Завжди мети своєї досягати,
Ніколи суму і невдач не знати.

Захисників-іменинників:

Василь Васильович ЩЕРБА – інспектор з охорони ПЗФ 1 категорії Богдан-Петроського ПНДВ;
Іосип Йосипович БУНДЗЯК – науковий співробітник лабораторії лісознавства;
Василь Васильович КОЗАЧОК – інспектор з охорони ПЗФ 1 категорії Чорногірського ПНДВ

*Рідні, незламні, мужні й хоробрі,
Найсміливіші, відважні та добрі,
Люблячі, милі, ніжні й кохані,
Вмілі, упевнені та незрівнянні.
Щира подяка Вам, наші герої!
Ворога знищите Ви у двобої.
Вами пишаємось й вірим безмежно!
Будемо вільні ми і незалежні!*

Адміністрація заповідника.

У РІЧКУ ТИСА ПРИЛЕТІЛИ БАКЛАНИ

Вже декілька днів поспіль можемо спостерігати як у нашій річці Тиса сидять дивовижні пернаті птахи. Це баклани – водно-болотні птахи, значного розміру, що є відвідувачами великих річок, морських та озерних узбережжів. Бакланів також називають ще птахами-рибалками, адже вони пірнають від 1 до 10 метрів (за різними даними) у глибину річки, хоча зазвичай полюють близько до поверхні річок.

КРУТИМО ГОЛУБЦІ ДЛЯ ЗСУ

Вже як традиція та девіз колективу Карпатського біосферного заповідника підтримувати наших героїв, які боронять Україну від ворога та передавати трішки домашнього затишку на передові підрозділи.

Третій рік повномасштабної війни, яку почала росія проти України і нищить все, що трапляється на шляху. Але наші воїни стійко тримають позиції, відбиваючи напад противника. Для кожного з нас зараз нелегкий час, бо наші рідні й близькі далеко від дому, оберігають та захищають домівки. Тому колектив Карпатського біосферного заповідника вкотре вирішив взяти участь в акції «накрути голубці для захисників», серед яких є й наші колеги, які боронять рідну державу.

Цього разу голубці крутились під колядки нашого краю, які кожен з нас наспівував під час приготування, і ми впевнені, що вони передадуть тепло та щире вдячність кожному захиснику за можливість жити тут і сьогодні. Спільними зусиллями нам вдалося накрутити 20 відер, по 5 літрів кожне і 2 відра 10 літрових.

ОРНИТОФАУНА

Для території України характерні три види бакланів – баклан великий, баклан чубатий та баклан малий, який занесений до Червоної книги України. Великий баклан, більший ніж звичайна качка, чорного забарвлення з бронзовим блиском та довгою формою дзьоба із гачком на кінці. Довжина їхнього тіла сягає до 100 см, а розмах крил до 160 см. Живляться баклани здебільшого дрібною або середньою за розмірами рибою. На морських узбережжях люблять ласувати також моллюсками, раками, жабами та земноводними. Своєю здобич баклан видивляється під водою, ловить, витягуючи на поверхню та ковтає.

Цих пернатих птахів ми неодноразово змогли побачити як вони сидять вертикально на середині річки Тиса, з розкритими білими крилами.

Вчені досі дискутують стосовно цих птахів, їх користь для природи, адже ті, хто полюють риболовлю стверджують, що вони приносять тільки шкоду, оскільки подають велику кількість риби.

Хоча орнітологи й досі не дійшли до єдиного висновку стосовно з'ясування кількості риби бакланом на добу, бо цифри різняться від 700 грамів до 2 кг. Стосовно негативного впливу, відомо те, що посліди цього птаха знищують дерева, на якому він гніздиться чи ночує, хоча дискусії відбуваються і досі.

ПІДТРИМКА

Ми працюємо далі та не зупиняємось, бо тільки разом ми перемаємо ворога. Ми щиро дякуємо кожному захиснику за їхню нелегку боротьбу за наш спокій та незалежність. Ми обов'язково перемаємо, бо в одності наша сила.

ВЕБІНАРИ ВІД КОМПАНІЇ CLARIVATE

30 січня та 20 лютого співробітниками наукових відділів Карпатського біосферного заповідника, а саме: Євгенія Мелеш, к.б.н. Богдана Москалюк та Наталія Савляк взяли онлайн участь у вебінарах серії Research Smarter на тему: «Як розширити свої відкриття з даними Web of Science Core Collection щодо суспільних, гуманітарних наук і мистецтва» та «Значимість співпраці в наукових дослідженнях».

Загалом компанія Clarivate провела низку вебінарів, які розраховані для українських вчених з питань використання платформи Web of Science і це хороша можливість взяти участь для написання своїх наукових робіт, якою скористались колеги. Тренінг провела Ірина Тихонкова, (PhD Customer Success Consultant Clarivate) та розповіла про Web of Science Core Collection, про колекцію індексів цитувань, що представляють зв'язки цитувань між науковими дослідницькими статтями, які можна знайти в журналах, книгах та роботах у природничих, суспільних, гуманітарних наук та мистецтва.

Під час першого вебінару учасники дізнались про базу даних Web of Science, глибину та різноманітність проіндексованого контенту, також як публікувати та який різновид суспільних та гуманітарних наук можна досліджувати. Дізнались про популярні напрям-

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

ки та роботи авторів. Розглядали перспективні напрями досліджень, такі як Emerging Topics у галузі гуманітарних та суспільних наук.

Згодом, 20 лютого відбувся другий вебінар на тему «Значимість співпраці в наукових дослідженнях», на якому вчилися як оцінювати, виявляти, знаходити потенційні співпраці, як покращити видимість власних досягнень та як усунути можливі бар'єри. Також учасникам було презентовано новий індикатор Collab-CNCI, який допоможе виявити більш ефективний тип співпраці.

Наприкінці вебінару всі охочі мали змогу поставити запитання Ірині Тихонковій та обговорити актуальні питання своїх матеріалів. Після чого всі учасники вебінару отримали сертифікат.

ЗМІЯ – СИМВОЛ 2025 РОКУ. ЩО ВІДОМО ПРО НИХ?

2025 рік згідно зі східним китайським календарем, який розпочався 29 січня, став роком Зеленої Дерев'яної Змії.

Змія це символ мудрості, спокою та здатності адаптуватися до будь-яких умов.

Загалом в Україні налічується близько 10 видів змій, зокрема: 5 видів полозів – це великі змії, які є досить агресивними, але не мають отрути, два види вужів, гадюка звичайна та мідянка, як зазначає

Олексій Марущак, герпетолог Української природоохоронної групи.

Проте серед цих всіх змій немає жодної смертельно отруйної, але звичайно, що слід берегти себе та рідних, бути пильними та уважними, коли відпочиваєте на природі.

Наталія САВЛЯК,
провідний редактор
редакційно-видавничого відділу
наукових та науково-популярних видань.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТТИ У З'ЯВЛЕННІ З ПРИРОДОЮ!

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Микола Рибак,
Богдана Москалюк,
Юрій Беркела,
Наталія Савляк (верстка),
Олег Борик.

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газету віддруковано: вул. Красне Плесо, 77,
м. Рахів, Закарпатська обл.